

Briselē, 30.8.2021.
COM(2021) 494 final

KOMISIJAS ZIŅOJUMS PADOMEI UN EIROPAS PARLAMENTAM

**Darbības programmu, kas 2019. gadā līdzfinansētas no Eiropas atbalsta fonda
vistrūcīgākajām personām, gada īstenošanas ziņojumu kopsavilkums**

Darbības programmu, kas 2019. gadā līdzfinansētas no Eiropas atbalsta fonda vistrūcīgākajām personām, gada īstenošanas ziņojumu kopsavilkums

1. IEVADS

Eiropas atbalsta fonds vistrūcīgākajām personām (EAFVP) palīdz mazināt nabadzības smagākās formas ES, piemēram, nenodrošinātību ar pārtiku, bērnu nabadzību un bezpajumtniecību. Kopējais no EAFVP¹ pieejamais finansējums 2014.–2020. gadam ir 3,8 miljardi EUR (pašreizējās cenās). ES piešķir līdz 85 % no finansējuma, ko papildina dalībvalstu pašu līdzekļi. Tādējādi finansējuma kopējā vērtība ir aptuveni 4,5 miljardi EUR.

Dalībvalstis var izmantot fonda līdzekļus divos veidos:

- pārtikas un/vai pamata materiālās palīdzības darbības programmai (DP I); un/vai
- sociālās iekļaušanas darbības programmai (DP II).

Pārtikas un/vai pamata materiālās palīdzības darbības jāpapildina ar papildpasākumiem, piemēram, izglītības pasākumiem veselīga uztura popularizēšanai un ieteikumiem par ēdiena gatavošanu un uzglabāšanu, psiholoģisko un terapeitisko atbalstu, prasmju programmām, ieteikumiem par ģimenes budžeta pārvaldību, sociālajiem un brīvā laika pasākumiem un juridisko pakalpojumu sniegšanu.

Saskaņā ar šā kopsavilkuma juridisko pamatu², tas izstrādāts, pamatojoties uz 2019. gada valstu ziņojumiem par īstenošanu, kurus Komisijai iesniedza dalībvalstis³. Tādējādi šajā ziņojumā nav ņemti vērā jaunie noteikumi, kurus likumdevēji pieņēma 2020. gadā, reaģējot uz Covid-19 pandēmiju.

Taču, tāpat kā iepriekšējos gados, ziņojumā ir ietvertas izmaiņas un finanšu informācija pēc 2019. gada (ja tā ir pieejama), jo īpaši par Komisijas iniciatīvām pēc pandēmijas uzliesmojuma un citām iniciatīvām, kā arī nākamo daudzgadu finanšu shēmu (DFS) 2021.–2027. gadam.

Pārskata gadā, t. i., pirms Covid-19 pandēmijas, to cilvēku īpatsvars, kurus apdraud nabadzība vai sociālā atstumtība, samazinājās jau septīto gadu pēc kārtas, no 21,9 % 2018. gadā noslīdot līdz 21,4 % 2019. gadā. To personu īpatsvars, kuras skar smaga materiālā nenodrošinātība, samazinājās no 5,9% 2018. gadā līdz 5,4% 2019. gadā. Absolūtos skaitļos tie ir 27,3 miljoni iedzīvotāju — par 2,4 miljoniem iedzīvotāju mazāk nekā iepriekšējā gadā.

Savukārt 107 miljonus iedzīvotāju joprojām apdraud nabadzība un sociālā atstumtība. ES nav sasniegusi 2020. gada mērķi vismaz par 20 miljoniem samazināt to cilvēku skaitu, kurus apdraud nabadzība un sociālā atstumtība; 2019. gada beigās šo cilvēku skaits bija sarucis tikai par 10 miljoniem. Bērni, jo īpaši mazkvalificētu vecāku ģimenēs, un personas ar invaliditāti saskaras ar ievērojami lielāku nabadzības un sociālās atstumtības risku. Nabadzības un sociālās atstumtības riskam pakļauto bērnu (vecumā līdz 16 gadiem) kopējais īpatsvars 2019. gadā bija 23,1 %. To bērnu īpatsvars, kuri 2019. gadā dzīvoja ļoti sliktos

¹ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 223/2014 (2014. gada 11. marts) par Eiropas atbalsta fondu vistrūcīgākajām personām (OV L 72, 12.3.2014., 1. lpp.). Regulu 2018. gada augustā grozīja, pārskatot Finanšu regulu; sk. šeit: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?qid=1537946431022&uri=CELEX:02014R0223-20180802>.

² Regulas (ES) Nr. 223/2014 13. panta 9. punkts.

³ Īstenošanas ziņojumu iesniedza visas 27 dalībvalstis. Kavēšanās kopsavilkuma ziņošanā ir saistīta ar to, ka pandēmijas izraisīto ārkārtas apstākļu dēļ dalībvalstis iesniedza visus īstenošanas ziņojumus tikai līdz 2020. gada septembra beigām, nevis 2020. gada jūnija beigām.

sadzīves apstākļos⁴ (viena no spilgtākajām nabadzības izpausmēm), bija 3,8 %, tādējādi šo bērnu īpatsvars kopš 2018. gada bija samazinājies tikai par 0,2 %. Apkopojot šo statistiku, redzams, ka ar nabadzību saistītā situācija ES līdz 2019. gadam uzlabojās.

Tomēr palielinās bažas par ievērojamu nabadzības pieaugumu, jo ļoti iespējams, ka Covid-19 pandēmija saasinās situāciju, apturot līdz 2019. gadam novēroto tendenci. Domājams, ka pandēmija ir palielinājusi nabadzības vai sociālās atstumtības riskam pakļauto ģimeņu skaitu, kā arī plašākā kontekstā padziļinājusi sociālo nevienlīdzību izglītības un garīgās veselības jomā⁵. Tāpēc ir jāturpina sniegt atbalstu visnelabvēlīgākajā situācijā esošām sabiedrības grupām.

2. TURPMĀKIE PASĀKUMI ES

Reaģējot uz Covid-19 pandēmiju, tika pieņemtas divas investīciju iniciatīvas reaģēšanai uz koronavīrusu (CRII). Ar otro, Papildināto investīciju iniciatīvu reaģēšanai uz koronavīrusu (CRII+)⁶, kas pieņemta 2020. gada aprīlī, paredz ārkārtēju elastību Eiropas strukturālo un investīciju fondu izmantošanā. Turklāt ar to ievieš īpašus atbalsta pasākumus, lai palīdzētu vistrūcīgākajām personām, mainot noteikumus par EAFVP programmas darbību un tādējādi ļaujot vadošajām iestādēm, partnerorganizācijām un citām ieinteresētajām personām ātri reaģēt uz jaunajām problēmām. Piemēram, patlaban ir iespējams sniegt pārtikas palīdzību un pamata materiālo palīdzību, izmantojot talonus, un nodrošināt individuālos aizsardzības līdzekļus, tādējādi samazinot kontaminācijas risku, kam ir pakļautas personas, kuras sniedz atbalstu un palīdzību. Ar šo iniciatīvu attiecībā uz 2020.–2021. gadu arī ir ieviests līdzfinansējums 100 % apmērā. Laikposmā līdz 2021. gada aprīļa beigām CRII un CRII+ ieviešanas rezultātā deviņās dalībvalstīs (AT, ES, FR, HR, HU, LU, IT, PT un RO) tika ierosināti 12 EAFVP programmas grozījumu priekšlikumi: astoņu grozījumu mērķis bija panākt, ka tiek piemērota līdzfinansējuma likme 100 % apmērā, un četru grozījumu mērķis bija ieviest ārkārtas pasākumus reaģēšanai uz Covid-19 pandēmiju.

Turklāt atvēršanas instrumenta *Next Generation EU* satvarā 2020. gada decembrī stājās spēkā iniciatīva “Atvēršanas palīdzība kohēzijai un Eiropas teritorijām” (REACT-EU)⁷. REACT-EU nodrošina papildu līdzekļus spēkā esošajām kohēzijas politikas programmām, kā arī ļauj dalībvalstīm piešķirt papildu resursus EAFVP programmai. Lai darītu līdzekļus pieejamus bez kavēšanās, dalībvalstis saņems vērā ņemamu priekšfinansējuma maksājumu (11 % apmērā), tādējādi tās varēs uzreiz izmantot papildu resursus un tām nebūs jāiegulda valsts līdzfinansējums.

EAFVP 2021.–2027. gadā būs integrēts Eiropas Sociālajā fondā Plus (ESF+), lai uzlabotu abu fondu sinerģiju. Nolūkā stiprināt atbalstu sociālajai iekļaušanai, ESF+ regulā⁸ noteikts, ka vismaz 25 % no dalīti pārvaldītās ESF+ sadaļas līdzekļiem jāpiešķir sociālās iekļaušanas veicināšanai (salīdzinājumā ar 20 % 2014.–2020. gada ESF) un katrai dalībvalstij

⁴ Ļoti sliktu sadzīves apstākļu rādītājs atspoguļo to, cik liela iedzīvotāju procentuālā daļa dzīvo mitekļos, kas uzskatāmi par pārāpdzīvotiem un kuriem piemīt arī vismaz viens no šādiem sliktu sadzīves apstākļu rādītājiem — tekošs jumts, bez vannas/dušas un bez tualetes iekštelpās, vai arī mitekļos, kas uzskatāmi par pārāk tumšiem.

⁵ *Growing up in lockdown: Europe's children in the age of COVID-19.* <https://www.eurochild.org/resource/growing-up-in-lockdown-europes-children-in-the-age-of-covid-19/>.

⁶ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/lv/qanda_20_574.

⁷ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/lv/QANDA_20_948.

⁸ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2021/1057 (2021. gada 24. jūnijs), ar ko izveido Eiropas Sociālo fondu Plus (ESF+) un atceļ Regulu (ES) Nr. 1296/2013.

jānodrošina papildu minimālais piešķirums 3 % apmērā materiālās nenodrošinātības mazināšanai, kas pašlaik ir galvenais EAFVP mērķis.

Pamatojoties uz Komisijas priekšlikumu, Padome ir pieņēmusi ieteikumu par Eiropas garantijas bērniem⁹ izveidi. Šī iniciatīva ir Eiropas sociālo tiesību pīlāra rīcības plānā noteikts konkrēts sasniedzams rezultāts, un ar to tiek īstenots šā pīlāra 11. princips, kas paredz, ka bērniem ir tiesības uz kvalitatīvu agrīno pirmsskolas izglītību un aprūpi par pieņemamu cenu, kā arī uz aizsardzību pret nabadzību. Ieteikumā dalībvalstis ir mudinātas garantēt, lai bērniem, kam vajadzīga palīdzība (t. i., personām, kas ir jaunākas par 18 gadiem un dzīvo nabadzības vai sociālās atstumtības riskam pakļautās mājāsaimniecībās), būtu bezmaksas un efektīva piekļuve vairākiem pamatpakalpojumiem, tostarp vismaz vienai veselīgai maltītei katrā skolas dienā, kā arī reāla piekļuve veselīgam uzturam kopumā. Ieteikumā dalībvalstis aicinātas:

- atbalstīt veselīgu maltīšu pieejamību arī ārpus skolas dienām, tostarp sniedzot atbalstu natūrā vai finansiālu atbalstu;
- nodrošināt, ka uztura standarti agrīnās pirmsskolas izglītības un aprūpes iestādēs un tālākās izglītības iestādēs atbilst konkrētām uztura vajadzībām;
- agrīnās pirmsskolas izglītības un aprūpes iestādēs un izglītības iestādēs ierobežot tādu pārtikas produktu reklamēšanu un pieejamību, kas ir ar augstu tauku, sāls un cukura saturu; un
- sniegt bērniem un ģimenēm pienācīgu informāciju par veselīgu uzturu bērniem.

3. EAFVP KOORDINĒŠANA ES LĪMENĪ

EAFVP ekspertu grupa joprojām ir galvenais forums, kurā vadošās iestādes var apmainīties ar informāciju par fonda īstenošanu. Ekspertu grupa 2019. gadā tikās divas reizes un 2020. gadā — četras reizes, lai apspriestu EAFVP programmas īstenošanas aspektus, jo īpaši papildpasākumus, pārtikas ziedojumus, revīzijas, koordināciju ar citiem ES fondiem, vienkāršotu izmaksu iespējas un e-vaučerus. Sanāksmju darba kārtība 2020. gadā ietvēra arī reaģēšanu uz krīzi saistībā ar Covid-19 pandēmiju, tostarp attiecīgos grozījumus EAFVP regulā. EAFVP ekspertu grupa 2020. gada oktobrī un decembrī tikās kopā ar ESF tehnisko darba grupu.

Saistībā ar attiecībām ar ieinteresētajām personām Komisija laikposmā no 2016. gada līdz 2019. gada beigām organizēja 18 EAFVP tīkla sanāksmes. Katrā sanāksmē dalībniekiem bija iespēja iepazīstināt ar gadījumu izpētēm un dalīties informācijā par problēmām un risinājumiem attiecībā uz konkrētiem EAFVP īstenošanas aspektiem, piemēram, mērķtiecīgiem pasākumiem, kas paredzēti vistrūcīgākajām personām, piemēram, bērniem, bezpajumtniekiem un vecāka gadagājuma cilvēkiem. Galvenā uzmanība 2019. gada sanāksmē tika vērsta uz fonda darbības uzraudzību un novērtēšanu, uzsverot vadošo iestāžu un partnerorganizāciju ievērojamos centienus. EAFVP tīklu veidošanas pasākumi turpinājās arī 2020. un 2021. gadā, organizējot pirmo EAFVP kopienas ikgadējo konferenci (2020. gada oktobrī), kas sniedza iespēju izvērtēt EAFVP panākumus un pārrunāt turpmākos izaicinājumus. Tematiskā seminārā, kas notika 2021. gada februārī, tika apspriesti no EAFVP līdzekļiem finansēto pasākumu jaunie labuma guvēji, kā arī Covid-19 krīzes laikā ieviestā jaunā prakse. Saskaņā ar regulu Komisija 2018. un 2019. gadā arī rīkoja ikgadējās ES līmeņa

⁹ Padomes Ieteikums (ES) 2021/1004 (2021. gada 14. jūnijs), ar ko izveido Eiropas Garantiju bērniem.

sanāksmes, kuras vadīja partnerorganizāciju pārstāvji. Tajās uzmanība tika pievērsta pārejai uz jaunu spēju veidošanas posmu.

4. DARBĪBAS PROGRAMMU ĪSTENOŠANAS GAITA¹⁰

4.1. Finansiālā īstenošana

EAFVP programmu finansiālā īstenošana 2019. gadā atbilst prognozētajai tendencei. Attiecināmo publisko izdevumu kopsumma EAFVP programmu satvarā pakāpeniski palielinājās no 569,5 miljoniem EUR 2016. gadā līdz 633,3 miljoniem EUR 2017. gadā un 762,2 miljoniem EUR 2018. gadā, bet samazinājās līdz 608 miljoniem EUR 2019. gadā. Šis kritums atbilst vērā ņemamajai EAFVP budžeta daļai, kas jau tika piešķirta iepriekšējos gados.

Kopējās līdzekļu saistības (2014.–2019. gadam) 2019. gada beigās bija gandrīz 3,340 miljoni EUR jeb 74 % no programmu kopējiem līdzekļiem (ieskaitot ES līdzekļus un valsts līdzfinansējumu). Maksājumi atbalsta saņēmējiem 2019. gadā (478,5 miljoni EUR) salīdzinājumā ar 2018. gadu (501,2 miljoni EUR) mazliet samazinājās, tomēr ievērojami pārsniedza attiecīgos maksājumus iepriekšējos gados (412,8 miljoni EUR 2017. gadā un 435,2 miljoni EUR 2016. gadā). Detalizētu finanšu sadalījumu pa rādītājiem un dalībvalstīm sk. Pielikuma I tabulā¹¹.

Komisijai iesniegto dalībvalstu maksājumu pieteikumu kopsumma 2019. gadā bija 663,9 miljoni EUR attiecināmo publisko izdevumu. Tas atspoguļoja būtisku pieaugumu salīdzinājumā ar iepriekšējiem gadiem (346,4 miljoni EUR 2018. gadā, 478,2 miljoni EUR 2017. gadā un 353,4 miljoni EUR 2016. gadā), un daļēji tas bija skaidrojams ar dalībvalstu elastīgumu attiecībā uz maksājumu pieprasījumu iesniegšanu. Komisijai iesniegto maksājumu pieteikumu kopsumma par 2014.–2019. gadu bija 1,8883 miljoni EUR.

Līdz 2019. gada 31. decembrim Komisija starpposma maksājumos kopumā bija izmaksājusi 1,5 miljardus EUR (2 miljardus EUR līdz 2020. gada beigām), kas veido vairāk nekā 52 % no kopējiem 2014.–2020. gada piešķirumiem. EAFVP finansiālā īstenošana kopumā rit iecerēto gaitu un atbilst programmas faktiskās īstenošanas norisei (sk. nākamo iedaļu). Turklāt līdz šim ir bijuši tikai daži automātiskās saistību atcelšanas gadījumi¹².

4.2. Īstenošana uz vietas

EAFVP tvērums un galasaņēmēju raksturojums

EAFVP atbalsts 2019. gadā turpinājās 26 dalībvalstīs, pamatojoties uz iepriekšējos gados paveikto¹³. Vairums dalībvalstu (22 no 26 dalībvalstīm) piešķīra pārtikas un/vai pamata materiālo palīdzību, kā arī īstenoja papildpasākumus (DP I — sk. 1. tabulu), savukārt

¹⁰ Rādītāji raksturo situāciju 2014.–2020. gada plānošanas periodā, kas tika īstenots līdz 2019. gada 31. decembrim, atbilstoši līdz 2020. gada 21. oktobrim iesniegtajos gada īstenošanas ziņojumos sniegtajai informācijai.

¹¹ Vairākas dalībvalstis ir precizējušas dažas EAFVP kopējo ieguldījuma rādītāju vērtības par 2015., 2016., 2017. un 2018. gadu. Tāpēc šajā iedaļā minētās vērtības var atšķirties no iepriekšējos gados publicētajām vērtībām.

¹² Automātiskā saistību atcelšana ir piemērota tikai Apvienotajai Karalistei, jo tā izlēma neīstenot EAFVP. Apvienotā Karaliste 2020. gada 20. janvārī rakstiski informēja Komisiju par tās atteikšanos no dalības pārtikas un/vai pamata materiālās palīdzības darbības programmā, ko EAFVP programmas satvarā īsteno no 2014. gada 1. janvāra līdz 2020. gada 31. decembrim.

¹³ Rumānija 2019. gadā nesniedza palīdzību, jo aizkavējās tās darbības programmas pārstrādāšana, kas bija nepieciešama institucionālo izmaiņu dēļ, kuras papildināja problēmas publisko iepirkumu jomā.

Itālija pirmo reizi uzraudzības sistēmas satvarā paziņoja rādītājus par pamata materiālo palīdzību¹⁴. Četras dalībvalstis turpināja īstenot sociālās iekļaušanas programmas (DP II — sk. 1. tabulu).

1.tabula. 2019. gadā sniegtās palīdzības veids

DP	Palīdzības veids	Dalībvalsts
DP I	Pārtika	BE, BG, EE, ES, FI, FR, MT, PL, PT, SI (10)
	Pamata materiālā palīdzība	AT (1)
	Abas	CY, CZ, EL, HR, HU, IE, IT, LT, LU, LV, SK (11)
DP II	Sociālā iekļaušana	DE, DK, NL, SE (4)

Avots: SFC2014

Tiek lēsts, ka 2019. gadā 12,2 miljoni cilvēku izmantoja EAFVP pārtikas palīdzību, vairāk nekā 800 000 cilvēku saņēma materiālo palīdzību un aptuveni 30 000 cilvēku izmantoja sociālās iekļaušanas atbalstu. Saskaņā ar piesardzīgām aplēsēm kopumā EAFVP atbalstu saņēma vairāk nekā 12,5 miljoni cilvēku¹⁵. Visbūtiskākais galasaņēmēju skaita pieaugums tika konstatēts Francijā (par 450 132 cilvēkiem vairāk nekā 2018. gadā), Horvātijā (par 132 675 cilvēkiem vairāk), Latvijā (par 58 904 cilvēkiem vairāk), Īrijā (par 42 713 cilvēkiem vairāk) un Somijā (par 34 229 cilvēkiem vairāk). Turpretī 17 dalībvalstis reģistrēja galasaņēmēju skaita sarukumu, jo īpaši Itālija (par 594 297 cilvēkiem mazāk nekā 2018. gadā)¹⁶, Grieķija (70 961)¹⁷, kā arī Čehija, Bulgārija, Polija un Slovākija. Rumānija turpina saskarties ar īstenošanas problēmām (sk. turpmāk).

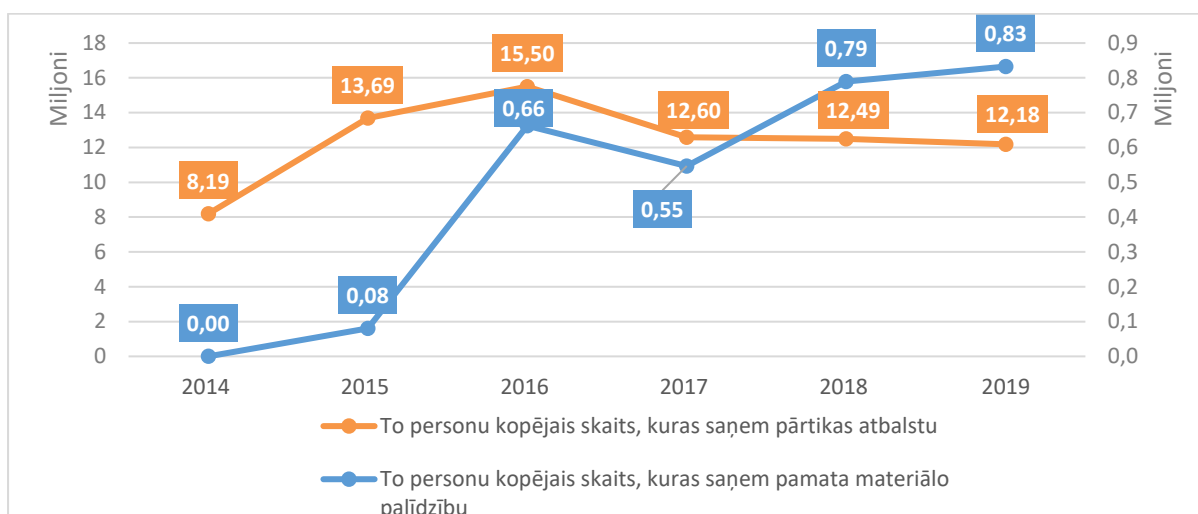
¹⁴ Itālija 2018. gadā sāka piešķirt pamata materiālo palīdzību, īstenojot 4. pasākumu, taču neievadīja uzraudzības sistēmā.

¹⁵ Darbības programmās, kuru satvarā vienām un tām pašām personām sniedz gan pārtikas atbalstu, gan pamata materiālo palīdzību, gada īstenošanas ziņojumu datus norādītais skaits, kas pārklājas, ir atņemts, lai paziņotu apkopotās vērtības.

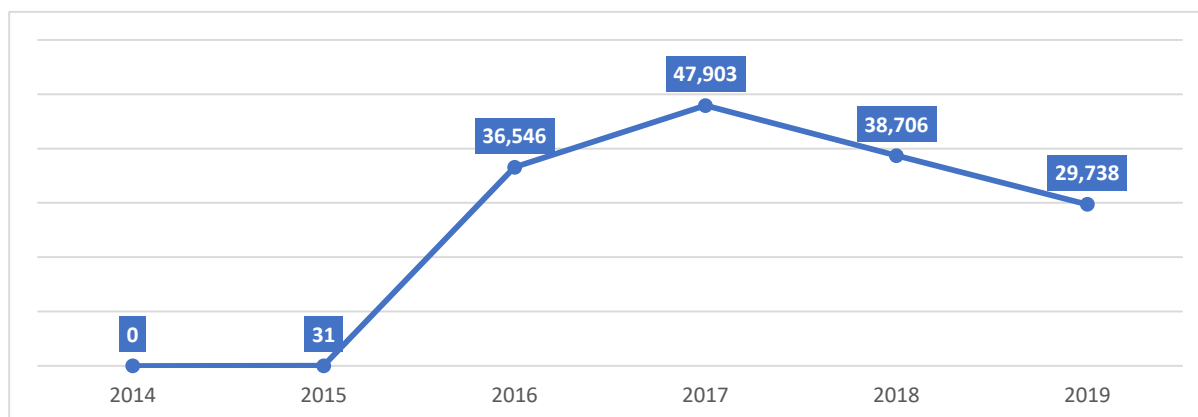
¹⁶ Saskaņā ar Itālijas gada īstenošanas ziņojumos sniegto informāciju galasaņēmēju skaita sarukums šajā valstī varētu būt skaidrojams ar garantētā minimālā ienākuma reformu (*Reddito di Cittadinanza*), kā arī ar datu nosūtīšanas kvalitātes uzlabošanu, pateicoties uzlabojumiem IKT jomā.

¹⁷ Salīdzinot datus ar iepriekšējā gada rādītājiem, būtu jāievēro piesardzība, ņemot vērā izmaiņas EAFVP uzraudzības sistēmā, kā ziņots gada īstenošanas ziņojumos.

1.attēls. *To cilvēku skaits, kuri saņem pārtikas atbalstu un/vai pamata materiālo palīdzību (miljonos)*

2.attēls. *To cilvēku kopējais skaits, kuri saņem sociālās iekļaušanas atbalstu*

Avots: SFC2014

Kopumā EAFVP atbalsta galasaņēmēju vispārējais raksturojums nav mainījies. Tāpat kā iepriekšējos gados, sievietes veidoja nedaudz mazāk par pusi (49%) no visām personām, kurām sniegts atbalsts. Bērni saņēma vairāk nekā 30 % no pieejamā atbalsta, nākamā grupa ir migranti, personas ar ārvalstu izcelsmi vai minoritāšu pārstāvji (10 %) un bezpajumtnieki (7 %). 2019. gadā 8 % EAFVP galasaņēmēju bija vismaz 65 gadus veci un nedaudz mazāk nekā 5 % galasaņēmēju bija personas ar invaliditāti. Šie skaitļi ir partnerorganizāciju aplēses un ir jāvērtē piesardzīgi.

Bērnu īpatsvars ir aptuveni 30 % no cilvēkiem, kuri 2019. gadā saņēma pārtikas palīdzību, pamata materiālo palīdzību vai sociālās iekļaušanas palīdzību. Salīdzinājumā ar iepriekšējiem gadiem šis īpatsvars ir nedaudz pieaudzis. Dažās dalībvalstīs bērni saņēma lielāko pārtikas atbalsta daļu, jo īpaši Kiprā, Čehijā, Horvātijā, Ungārijā un Maltā, kur šis īpatsvars bija 42–92 % no kopējā galasaņēmēju skaita. Līdzīgi Kiprā, Īrijā, Ungārijā un Austrijā liela daļa no pamata materiālās palīdzības galasaņēmējiem bija bērni, proti, 86–100 %. Minēto valstu programmās ir paredzēts īpašs atbalsts bērniem.

1.lodziņš. Valstu piemēri saistībā ar palīdzību bērniem

2019. gadā lielākā daļa dalībvalstu, kuras vērsa atbalsta pasākumus uz bērniem, turpināja

īstenot jau 2018. gadā sāktas darbības.

Čehija: Čehija nodrošina subsidētas maltītes skolās nelabvēlīgā situācijā esošiem bērniem. Tiek uzskatīts, ka kvalitatīva skolas ēdināšana pirmsskolas un sākumskolas vecuma bērniem uzlabo skolas apmeklēšanu. To skolu skaits, kuras piedalās šādās shēmās, nepārtraukti palielinās. Attiecībā uz materiālo palīdzību — Čehijā izsniegtās preces ietver piecu veidu piena maisījumus zīdaiņiem un papildmaisījumus dažādām vecuma grupām, kā arī zīdaiņu pārtiku.

Kiprā: gan pārtikas (92 %), gan materiālās palīdzības (100 %) galasaņēmēju vidū lielāko īpatsvaru veido bērni. Skolu ēdnīcās trūcīgiem bērniem tiek nodrošinātas bezmaksas maltītes. Materiālās palīdzības jomā neaizsargāti jaunie vecāki saņem “mazuļa pūriņa” paku, kas ietver pirmās nepieciešamības patēriņa preces mazuļa aprūpei.

Horvātijā: skolu programma nodrošina palīdzību bērniem, kuri dzīvo nabadzībā vai kurus apdraud nabadzība. Šie bērni saņem skolas maltītes, kā arī skolas somas un citus mācību materiālus.

Vācijā: Vācija vērš savu atbalstu uz ES imigrantu bērniem pirmsskolas vecumā (līdz 7 gadu vecumam), piedāvājot pirmsskolas izglītību. Vācija arī atbalsta šo bērnu vecākus, piedāvājot vecāku atbalstu.

Ungārijā: bērni ir liela daļa no galasaņēmējiem. Nabadzīgo ģimeņu bērni saņem atbalstu pārtikas paku un pamata materiālās palīdzības veidā. Pārtikas atbalsts, kas tiek sniegts nabadzīgām grūtniecēm, var palīdzēt pasargāt viņu jaundzimušos bērnus no materiālās nenodrošinātības.

Īrijā: labumu no šīm shēmām gūst arī bērni no ģimenēm, kuras izmanto pārtikas bankas. Bērni gūst labumu arī no ģimenes sākumkomplektiem (kuros ietilpst komplekti bērniem), kurus izsniedz bēgļu ģimenēm, kas ievācas jaunos mājokļos. Turklāt 2019. gadā starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzēju bērni, kuri dzīvo valsts nodrošinātos mājokļos, saņēma skolas komplektus.

Austrijā: atbalsts, piemēram, skolas somas un citi mācību materiāli, ir paredzēts tieši skolas vecuma bērniem, kuru ģimenes saņem minimālo ienākumu.

Grieķijā: bērni gūst labumu no pārtikas palīdzības izplatīšanas, kā arī saņem īpašu materiālo atbalstu, tostarp skolas somas un kancelejas preces. Uz bērniem ir vērsti konkrēti papildpasākumi, piemēram, bērniem paredzēti psihosociālā atbalsta, spēju stiprināšanas un sociālās iekļaušanas pakalpojumi, sociālā apmācība, kā arī kultūras un radošie pasākumi.

Latvijā: bērni saņem īpašu atbalstu. Tas ietver: i) trīs veidu pārtikas pakas jaundzimušajiem un maziem bērniem atbilstoši bērnu vecumam: 7–12 mēneši, 13–18 mēneši un 19–24 mēneši; ii) higiēnas produktu komplektus jaundzimušajiem un maziem bērniem 0–24 mēnešu vecumā; četru veidu komplektus mazuļiem 0–6 mēnešu, 7–12 mēnešu, 13–18 mēnešu un 19–24 mēnešu vecumā; iii) individuālos mācību līdzekļus 5–10 gadus veciem bērniem; iii) individuālos mācību līdzekļus 11–16 gadus veciem bērniem. Nolūkā novērst diskrimināciju Latvija īpaši nodrošina to, ka skolas materiāli (piemēram, skolas somas) neietver krāsas, formas un zīmējumus, kas veicina stereotipiskus priekšstatus par meitenēm un zēniem.

Aptuveni 10 % galasaņēmēju bija migranti, personas ar ārvalstu izcelsmi vai minoritāšu pārstāvji. Tomēr jāņem vērā, ka šis īpatsvars, iespējams, ir novērtēts pārāk zemu, jo informācija par migrantiem, kuri saņem atbalstu, ne vienmēr tiek sniegta datu

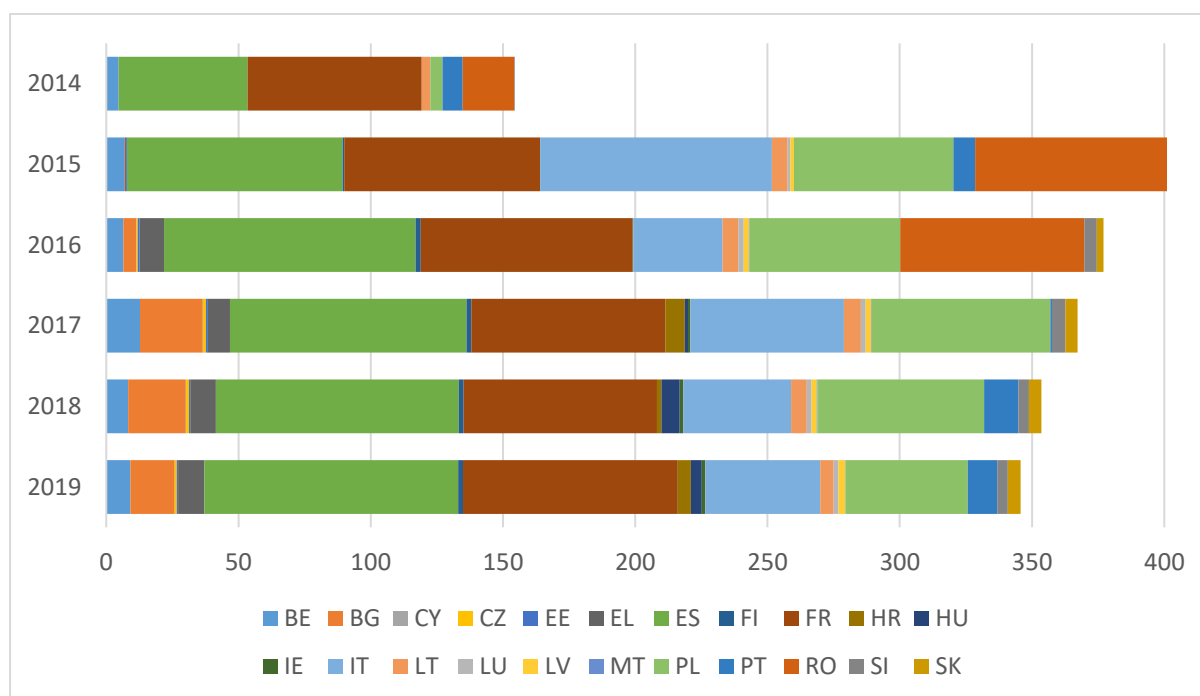
aizsardzības apsvērumu dēļ (Grieķija, Francija un Slovākija). Migranti kopumā ir lielākā grupa, un tai seko bēgļi un patvēruma meklētāji.

Tiek lēsts, ka 7 % no EAFVP galasaņēmējiem bija bezpajumtnieki, — šis īpatsvars ir saglabājies stabils 2018. gadā un 2019. gadā. Tomēr bezpajumtnieku skaitu ir īpaši grūti aplēst, jo tie nav reģistrēti un bieži vien nevēlas sniegt personas datus. Čehijā, Francijā un Īrijā vairāk nekā 13 % pārtikas atbalsta galasaņēmēju bija bezpajumtnieki. Itālijā bezpajumtnieku, kuri saņēma atbalstu, īpatsvars salīdzinājumā ar 2018. un 2017. gadu turpināja sarukt.

DP I — pārtikas palīdzība

Pārtikas palīdzības līmenis 2019. gadā salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu lielākoties nemainījās, lai gan kopš 2016. gada ir vērojama nedaudz lejupejoša tendence. Aptuveni puse no 21 dalībvalsts, kas īsteno DP I, palielināja sniegtās pārtikas daudzumu vai saglabāja to nemainīgu. Kopumā 2019. gadā tika izsniegts nedaudz mazāk pārtikas nekā 2018. gadā, un pieaugumu, konkrētāk Spānijā, Francijā un Itālijā, atsvēra samazinājums Polijā un Bulgārijā¹⁸.

3.attēls. *Sniegtā pārtikas palīdzība 2014.–2019. gadā (tūkstošos tonnu) pa dalībvalstīm*

Avots: SFC2014

Vairāk nekā pusi (55 %) no pārtikas palīdzības veidoja piena produkti un milti, maize, kartupeļi, kā arī citi cieti saturoši produkti. Piena produktu īpatsvars bija īpaši augsts Francijā un Spānijā. Somijā, Latvijā, Slovākijā un Itālijā bija augsts miltu, maizes, kartupeļu un citu cieti saturošu produktu īpatsvars (50 % un vairāk). Izsniegto augļu un dārzeņu daudzums (4. kopējais iznākuma rādītājs — sk. pielikumu), kā arī gaļas, olu, zivju, jūras produktu daudzums (5. kopējais iznākuma rādītājs — sk. pielikumu) 2017.–2019. gadā turpināja palielināties, 2019. gadā sasniedzot attiecīgi 17,5 % un 8,5 % īpatsvaru. Tauku un

¹⁸ Ņemot vērā to programmu apmēru, šo piecu dalībvalstu (Spānija, Francija, Polija, Itālija un Bulgārija) sniegtā pārtikas palīdzība veidoja 82 % no 2019. gadā izsniegtās pārtikas kopējā daudzuma, tāpēc jebkādas izmaiņas šo programmu īstenošanā būtiski ietekmē kopējo tendenci. Tomēr to aplēstais vienam galasaņēmējam piešķirtais pārtikas daudzums atbilst attiecīgajam pārējo dalībvalstu rādītājam.

eļļu daudzums dalībvalstīs ir dažāds un vidēji ir 5 %. Lietošanai gatavo pārtikas produktu īpatsvars¹⁹ ir salīdzinoši liels Īrijā (25 %), taču citās valstīs pietiekami mazs un samazinās — aptuveni 9 % visā ES, jo īpaši pateicoties ievērojamam īpatsvara kritumam Ungārijā (no aptuveni 36 % 2018. gadā līdz aptuveni 18 % 2019. gadā). Izsniegtās pārtikas izmaksas vienam cilvēkam diezgan ievērojami atšķiras dažādās dalībvalstīs un dažādos gados. Tas galvenokārt skaidrojams ar izsniegto produktu daudzumu un veidu (piemēram, liels svaigu produktu īpatsvars), kā arī atbalsta intensitāti.

Visas dalībvalstis, kas veica pārtikas izsniegšanu (21 dalībvalsts), izņemot Kipru, izsniedza to standartizētu pārtikas paku veidā. Četrpadsmit dalībvalstis nodrošināja arī maltītes (BE, BG, CY, CZ, EL, ES, FI, HR, HU, IE, IT, LV, PL un SK). Dažas no tām nodrošināja gatavās maltītes arī skolēniem (CY, CZ, EL un HR) vai bezpajumtniekiem (HU, IE, IT, LV, PL un SK). Igaunijas pārtikas bankas turpina cieši sadarboties ar vietējām iestādēm un sadarboties ar pašvaldībām, lai nodrošinātu pārtikas piegādi pēc iespējas tuvāk cilvēku mājoklim. Pateicoties labai partneru saziņai, tāpat kā 2018. gadā, 95 % no visām pārtikas atbalsta pakām tika izsniegtas mērķa periodā. Tāpat kā iepriekšējos gados, partnerorganizāciju veiktās pārtikas piegādes Bulgārijā, Kiprā, Ungārijā un Spānijā pilnīgi finansēja EAFVP, un 2019. gadā šāda situācija bija arī Grieķijā.

DP I — pamata materiālā palīdzība

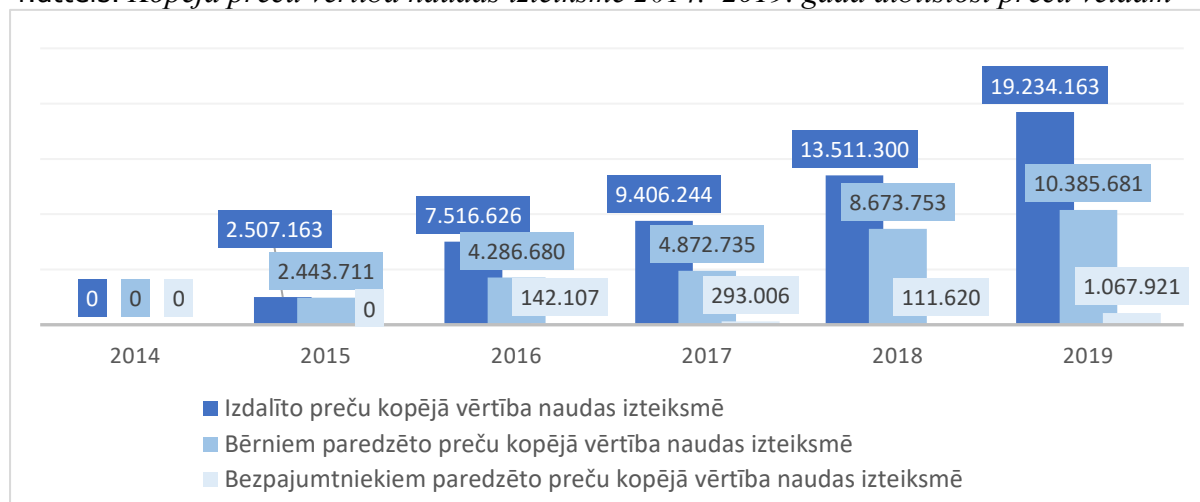
Ievērojami palielinājās pamata materiālās palīdzības apmērs. Dalībvalstis 2019. gadā sniedza pamata materiālo palīdzību 19,2 miljonu EUR vērtībā — par 42% vairāk nekā 2018. gadā, kurā rādītājs jau bija par 44 % lielāks salīdzinājumā ar 2017. gadu. Tomēr atšķirībā no 2018. gada pieaugums nav skaidrojams galvenokārt ar to, ka pamata materiālo palīdzību ir sākušas sniegt papildu dalībvalstis²⁰, bet ar plaši izplatītu augšupēju tendenci materiālās palīdzības sniegšanā. Palielinājums bija īpaši izteikts Austrijā, Grieķijā, Horvātijā un Latvijā. Septiņas dalībvalstis turpināja sniegt pamata materiālo palīdzību līdzīgi kā iepriekšējos gados (CY, CZ, HU, IE, LT, LU un SK). Itālija sāka ziņot par progresu pamata materiālās palīdzības jomā pēc darbību sākšanas 2018. gadā, kad bezpajumtniekiem tika nodrošinātas pirmās nepieciešamības preces. Vairums preču tika izsniegts četrās dalībvalstīs: Austrijā, Grieķijā, Horvātijā un Ungārijā (sk. 4. attēlu). Itālijā ar mājokļiem saistīti atbalsta pasākumi bija īpaši vērsti uz bezpajumtniekiem, un šī iedzīvotāju grupa saņēma atbalstu arī Čehijā, Grieķijā, Horvātijā un Slovākijā, kur viņiem tika nodrošināti higiēnas līdzekļi un citas preces. Čehijā, Horvātijā un Itālijā šie cilvēki (tie, kurus izmitināja jaunā mājoklī vai kuru situācija saistībā ar mājokli bija nestabila) saņēma arī virtuves aprīkojumu un apģērbu, un Čehijā, Grieķijā, Horvātijā un Itālijā viņiem piešķīra guļammaisus/segas.

Skolas piederumi un personīgās higiēnas līdzekļi ģimenēm ar bērniem joprojām bija galvenās pamata materiālās palīdzības preces, kas tika izplatītas ar EAFVP starpniecību. Ģimenēm ar bērniem 2019. gadā cita starpā tika izsniegtas kancelejas preces un mācību materiāli (AT, EL, HR, HU, IE un LV), skolas somas (AT, EL, HR un LV), zīdaiņu aprūpes produktu pakas (CY, EL, HR, HU un IE), sporta aprīkojums (EL un HR) un apģērbs (EL, HR un IT). Grieķijā, Ungārijā, Luksemburgā, Latvijā un Slovākijā tika izsniegtas arī tādas preces kā veļas mazgāšanas līdzekļi, krēmi un ziepes zīdaiņiem un maziem bērniem, mitrās salvetes un autiņbiksītes.

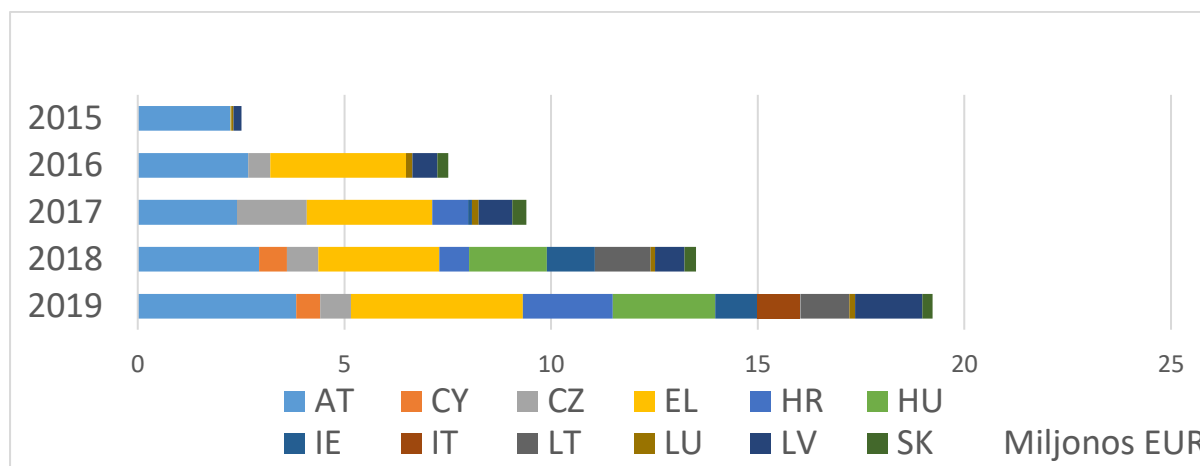
¹⁹ Lietošanai gatavie pārtikas produkti ietver lietošanai gatavus sausos produktus, ilgstoši uzglabājamus pārtikas produktus, iepriekš sagatavotus maisījumus un uzkodas.

²⁰ Itālija sāka sniegt pamata materiālo palīdzību 2018. gadā, un 2019. gadā tā sāka šo atbalstu uzskaitīt. Tomēr tās sniegtais atbalsts veido tikai aptuveni 15 % no kopējā materiālā atbalsta pieauguma.

4.attēls. *Kopējā preču vērtība naudas izteiksmē 2014.–2019. gadā atbilstoši preču veidam*

5.attēls. *Kopējā preču vērtība naudas izteiksmē 2014.–2019. gadā pa dalībvalstīm*

Avots: SFC2014

DP I — papildpasākumi

Saskaņā ar EAFVP regulu dalībvalstis, kuras 2019. gadā īstenoja DP I programmas, ieviesa arī papildpasākumus. Lielākā daļa dalībvalstu turpināja piedāvāt daudzus papildpasākumus. Piemēram,

- Austrija katrā pakā, kas bija paredzēta skolas gaitu uzsākšanai, iekļāva arī brošūru, kurā bija aplūkoti vairāki temati, tostarp informācija par citiem pakalpojumiem, piemēram, apmācībām par finanšu jautājumiem, pārtikas atbalstu un apģērba dalīšanu, kā arī noderīgi bērniem paredzēti ieteikumi par skolu;
- Igaunija izplatīja jauno žurnāla “Palīdzība” izdevumu, kurā bija sniegts noderīgu organizāciju kontaktinformācijas saraksts un receptes pakās iekļautās pārtikas pagatavošanai; un
- Polija paplašināja tās papildpasākumu piedāvājumu, iekļaujot tādas darbības kā fizioterapija un treniņi cilvēkiem, kuri cieš no aptaukošanās, lai palīdzētu novērst mugurkaula sasilšanas.

Citi pasākumi tostarp bija šādi:

- plaša mēroga sociāli profesionāls integrācijas projekts, kura pamatā ir dažādi *Magasins Citoyens* (pilsoņu veikali)²¹, kuri atrodas Laluvjēras pilsētas centrā un piedāvā dažādus pakalpojumus (piemēram, lietoto apģērbu veikals un atbalsta sniegšana darba meklētājiem) un kurus ir izveidojuši CPAS (valsts sociālo pasākumu centri) (Beļģija);
- Izglītības psiholoģijas dienests, kas palīdz integrēt un atbalstīt bērnus ar sensoro invaliditāti vai intelektuālās attīstības traucējumiem, vai nopietnām mācīšanās grūtībām, īstenojot tādas programmas kā “Rakstītprasības programmas vidusskolās” (Kipra); un
- “Solidaritāte Dramas²² reģionā”, sociālā partnerība atbalsta sniegšanai vecāka gadagājuma cilvēkiem (Grieķija).

Lielākā daļa dalībvalstu veica vairākus papildpasākumus, un vienīgi dažas dalībvalstis izvēlējās pievērsties tikai vienai vai divām darbībām. 2019. gadā cita starpā tika īstenoti šādi papildpasākumi (sk. 6. attēlu):

- ieteikumi par ēdiena gatavošanu un uzglabāšanu (BG, CZ, EE, FI, FR, HR, LT, LV, PL, PT un SK);
- izglītojoši pasākumi, kas popularizē veselīgu uzturu, piemēram, ēdiena gatavošanas semināri (BE, BG, CZ, EE, FI, FR, EL, HR, IE, IT, LT, LU, LV, PL un SK);
- ieteikumi par to, kā samazināt pārtikas izšķērdēšanu (BE, BG, HR, LU, LV, PL un PT);
- ieteikumi par personīgo higiēnu (BE, BG, CZ, HR, HU, LV, PL un SK);
- nosūtīšana uz atbilstošajiem dienestiem (piemēram, sociālajiem/administratīvajiem) (AT, BE, BG, CZ, EE, ES, FI, FR, HR, IE, IT, LU, LV un SK);
- individuālā apmācība un semināri (CZ, EL, HR, MT un SI);
- psiholoģiskais un terapeitiskais atbalsts (CY, CZ, EL, FR, HR, HU, IT, LT, PL, SI un SK);
- ieteikumi par ģimenes budžeta pārvaldību (BE, BG, CZ, EE, EL, FR, HR, IE, IT, LT, LV, PL, PT un SK);
- sociālie un brīvā laika pasākumi (CZ, EE, FI, FR, EL, HR, LV, MT un SI);
- izglītojoši pasākumi un prasmju pilnveide/programmas (FR, EL, HR, MT, PL un SI);
- juridisko pakalpojumu sniegšana (CZ, FR, HR, IE, IT, LT un PL);
- citas papildu darbības (AT, BE, BG, CY, CZ, EE, ES, FI, FR, EL, IT, LU, MT, PL un SI), tostarp individuālā atbalsta pakalpojumi, pieaugušo aprūpe, sociālie transporta pakalpojumi, atbalsts tiesību izmantošanai un skolu atbalsts.

²¹ <https://www.cpas.lalouviere.be/les-magasins-citoyens>.

²² Pilsēta un pašvaldība Grieķijas ziemeļaustrumos.

6.attēls. 2019. gadā īstenoto papildpasākumu veidi (n = 22)

DP II — sociālā iekļaušana

Tāpat kā iepriekšējos gados, DP II²³ dalībvalstis (DE, DK, NL un SE) īstenoja sociālās iekļaušanas veicināšanas pasākumus.

Vācijā galvenā darbība bija palīdzēt pieaugušajiem, kas nesen ieradušies, un bezpajumtniekiem un uzlabot viņu piekļuvi konsultāciju un atbalsta pasākumiem. Vācija jau izdarījusi vairāk, kā paredzēts dažādos mērķos šajā jomā. Gandrīz 90 % atbalstu saņēmušo pieaugušo, kas nesen ieradušies, un bezpajumtnieku, kuri 2019. gadā piedalījās sociālās iekļaušanas veicināšanas pasākumos, turpmāk izmantoja sociālos pakalpojumus (salīdzinājumā ar mērķvērtību — 70 %²⁴) atbilstīgi EAFVP uzdevumam sniegt atbalstu ceļā uz lielāku sociālo iekļaušanu. Līdz 2019. gadam konsultāciju bija saņēmuši kopumā 26 830 bezpajumtnieku un cilvēku ar bezpajumtniecības risku; šis skaitlis jau par 25 % pārsniedz programmas noteikto mērķi. Labi rezultāti tika panākti arī attiecībā uz atbalstu bērnudārza (pirmsskolas) vecuma bērniem (16 674 personas) un viņu vecākiem (19 113 personas), kas nesen ieradušies²⁵. Līdz ar to DP paredzētajam mērķim sniegt atbalstu 19 700 bērnu un vecāku līdz 2020. gadam vajadzētu būt sasniedzamam.

Pateicoties piekļuvei patversmēm un sociālo darbinieku sniegtam atbalstam, Dānijā uzlabojās bezpajumtnieku situācija, kā arī tādu bezpajumtnieku stāvoklis, kuri ieradušies no citām ES valstīm un kuriem ir atļauja uzturēties Dānijā. Ar atbalsta pasākumu starpniecību šie cilvēki saņēma pagaidu mītni un iespēju izmantot mantu uzglabāšanas pakalpojumu, varēja piedalīties sociālos pasākumos un programmās, kuru mērķis bija palīdzēt uzlabot to nodarbinātības izredzes. Kopumā 2014.–2019. gadā no šiem pasākumiem labumu guva 2169 personas, tādējādi par 55 % pārsniedzot 2014.–2020. gada plānošanas periodam noteikto mērķi (1400 personu).

²³ Proti, dalībvalstis, kas īsteno “darbības programmu vistrūcīgāko personu sociālajai iekļaušanai” (ko dēvē arī par “DP II”), ar kuru tiek atbalstīti pasākumi, kas neietilpst aktīvos darba tirgus pasākumos un ko veido nefinansiāla, nemateriāla palīdzība, kuras mērķis ir vistrūcīgāko personu sociālā iekļaušana.

²⁴ Šis mērķis bija noteikts Darbības programmā un attiecas uz visu programmas ilgumu.

²⁵ Vecumā no 2/3 līdz 6/7 gadiem, lai gan šie vecuma diapazoni var atšķirties atkarībā no dalībvalsts konteksta un vecuma, kādā bērni piekļūst pirmsskolas izglītībai.

Nīderlandē 2019. gadā turpinājās projekts “Apkaimes vecāka gadagājuma iedzīvotāji” ar 581 dalībnieku. Dalībnieku skaits bija mazāks nekā 2018. un 2017. gadā. Projekta mērķis ir mazināt nelabvēlīgākā situācijā esošu vecāka gadagājuma iedzīvotāju sociālo atstumtību. Visi iesaistītie cilvēki bija vecāki par 65 gadiem. Dalībnieku kopskaits 2014.–2019. gadā bija 2855 personas — 57 % no kopējās mērķvērtības (5000 personu). Lai gan, darbojoties pašreizējā tempā, 2020. gadam noteiktā mērķa sasniegšana joprojām ir visai attāla, svarīgs rezultāts bija tas, ka pēc vienu gadu ilgas dalības programmā aptuveni 81% iesaistīto vecāka gadagājuma iedzīvotāju joprojām piedalījās programmā, 45 % šo iedzīvotāju norādīja, ka ir paplašinājuši savu sociālā atbalsta tīklu, savukārt 63% šo iedzīvotāju bija uzlabojuši savas digitālās un finansiālās prasmes. Aptuveni trešdaļai dalībnieku 2019. gadā bija ar migrāciju saistīta izcelsme. Lai pārvarētu ar valodu saistītos šķēršļus, tika nolikti darbinieki ar konkrētu valodu zināšanām.

Sociālās iekļaušanas programmas Zviedrijā ietver divu veidu atbalstu: veselības veicināšanu un pamatinformācijas sniegšanu par Zviedrijas sabiedrību, un tas ir vērsts uz trūcīgām personām no citām ES vai EEZ valstīm. Galvenās mērķgrupas ir bezpajumtnieki (vai cilvēki ar bezpajumtniecības risku), migranti, personas ar ārvalstu izcelsmi, minoritāšu pārstāvji un sievietes. Līdz šim programmas satvarā ir sniegts atbalsts 2674 personām, tostarp 658 personām 2019. gadā. Ir palielinājies arī tādu personu īpatsvars, kuras ir saņēmušas DP atbalstu un norādījušas, ka tām ir uzlabojušies apstākļi veselības un higiēnas ziņā, — no 38 % 2016. gadā līdz 70% 2019. gadā. Tādu personu procentuālā daļa, kuras norāda, ka ir saņēmušas atbalstu vai palīdzību, ir pakāpeniski palielinājusies no 43 % 2016. gadā līdz 93 % 2019. gadā. Abiem rādītājiem ir ievērojami pārsniegta attiecīgā mērķvērtība, proti, 40 %.

Īstenošanas šķēršļi

Septiņpadsmit dalībvalstis ziņoja par īstenošanas šķēršļiem. Lielākā daļa no ziņotajām problēmām bija saistītas ar atbalsta sniegšanas laika grafiku un kavējumiem (BE, BG, CZ, DK, FR, EL, PL, PT un RO). Daži no šiem kavējumiem tiešā veidā izrietēja no problēmām iepirkuma procesos iepriekšējo gadus (piemēram, sk. ar Rumāniju saistīto informāciju turpmāk tekstā). Citas problēmas bija saistītas ar šādiem aspektiem:

- loģistika, piemēram, racionālas krājumu pārvaldības principu neievērošana, proti, “pirmais iekšā — pirmais ārā” (BE, EE, HR, LV, PL un PT);
- galasaņēmēji, piemēram, informētības trūkums, problēmas šo galasaņēmēju sasniegšanā (HR, NL, PL, SE un SK);
- uzraudzība un novērtēšana (IT, MT, RO un SE), piemēram, grūtības apkopot datus no galasaņēmējiem, kā arī jaunas uzraudzības sistēmas izstrāde (IT);
- nepietiekamas partnerorganizāciju spējas (DK, HU, IT un PL); un
- juridiski sarežģītjumi, kas galvenokārt saistīti ar atbalsta publiskā iepirkuma procedūrām (BG, NL, PT un RO).

“Vadošo iestāžu spēju trūkumu” kā īstenošanas šķērslī norādīja tikai Dānija. Rumānija 2019. gadā joprojām nespēja atrisināt savas īstenošanas problēmas un kavējumus iepirkuma procedūrās, ko izraisīja vairākas noraidīto pretendentu iesniegtās sūdzības. Turklāt Rumānijas Izglītības ministrija neiesniedza nevienu mācību materiālu finansējuma pieprasījumu. Tā rezultātā trešo gadu pēc kārtas netika izdalīts pārtikas un materiālais atbalsts. Eiropas fondu ministrija — EAFVP vadošā iestāde Rumānijā — cenšas palīdzēt atrisināt šo problēmu attiecībā uz nākamo plānošanas periodu.

Tāpat kā iepriekšējos gados, EAFVP elastība un ciešā sadarbība starp vadošajām iestādēm un partnerorganizācijām palīdzēja valstīm pārvarēt daudzus no šiem šķēršļiem. Dažās dalībvalstīs (piemēram, IT, IE un FR) vadošā iestāde organizēja regulāras sanāksmes ar partnerorganizācijām un attiecīgajām ieinteresētajām personām, lai apspriestu un atbalstītu programmas īstenošanu.

Vispārīgi principi

EAFVP regulas 5. pantā ir noteikti principi, kuri būtu plaši jāpiemēro fonda izstrādē un īstenošanā, tostarp finansējuma papildināmība, dzimumu līdztiesība, diskriminācijas novēršana, izvairīšanās no pārtikas izšķērdēšanas, sabalansēts uzturs, sabiedrības veselība, kā arī vides un ar klimatu saistīti aspekti. Dalībvalstīm būtu jāievēro minētie principi un jāsniedz par tiem informācija gada īstenošanas ziņojumos.

Dalībvalstis ziņo par to, kā tās ņem vērā šos vispārējos principus.

Tās ievēro papildināmības principu, veicot koordinēšanu ar citiem finansēšanas instrumentiem, lai nepieļautu divkāršu finansēšanu un paplašinātu atbalsta tvērumu. Igaunijā *Statistics Estonia*²⁶ sagatavo un iesniedz pārskatus par ESF pasākumu dalībnieku un ar EAFVP programmu sniegtā pārtikas atbalsta saņēmēju pārklāšanos. Malta sagatavo detalizētu sarakstu, kurā norādīti tie ESF satvarā īstenotie projekti, kas papildina EAFVP programmu. Malta arī pārbauda pieteikumus, kas ir saņemti ar Patvēruma, migrācijas un integrācijas fonda starpniecību, lai novērstu divkāršu finansēšanu un nodrošinātu savstarpējo papildināmību starp iepriekš minēto fondu un EAFVP programmu. Portugālē viena un tā pati vadošā iestāde pārbauda gan EAFVP programmu, gan ESF sociālās iekļaušanas un nodarbinātības darbības programmu, ņemot vērā to, ka abi fondi viens otru savstarpēji papildina. Slovākijā EAFVP darbības tiek izmantotas nolūkā noteikt galasaņēmēju vajadzības, kas vēlāk tiek izpildītas, īstenojot ilgtermiņa risinājumus ar citu fondu līdzekļiem, proti, ESF finansētas sociālās iekļaušanas darbības. Itālijā pasākums, ar ko tiek atbalstīti bezpajumtnieki, tiek īstenots, izmantojot ar ESF integrētu pieeju, lai papildus materiālam atbalstam sniegtu ilgtermiņa sociālās iekļaušanas atbalstu.

Visas dalībvalstis ziņo par atbilstību dzimumu vienlīdzības principam un diskriminācijas novēršanas politikai. Lielākā daļa dalībvalstu ir noteikušas objektīvus atbilstības kritērijus, t. i., personas sociālekonomisko statusu, lai apzinātu mērķgrupu un galasaņēmējus, nepieļaujot diskrimināciju nevienā atbalsta sadales līmenī. Vairāki 2018. gadā īstenoti rezultatīvas prakses veidi tika turpināti arī 2019. gadā. Vācija izplata partnerorganizāciju izmantotās faktu lapas kā vadlīnijas EAFVP pasākumu īstenošanai un dzimumu vienlīdzības nodrošināšanai. Nīderlande sadarbojas ar apvienību, kas pārstāv vecāka gadagājuma cilvēkus ar migrantu izcelsmi, nolūkā nodrošināt iekļaujošu pieeju. Polija īsteno pārtikas atbalsta pasākumus un papildpasākumus nolūkā izpildīt dažādu grupu, t. i., vecāka gadagājuma cilvēku, grūtnieču, bezpajumtnieku un personu ar invaliditāti, vajadzības. Lai gan Zviedrija īsteno pasākumus, kas ir vērsti gan uz sievietēm, gan vīriešiem, tā īpaši pievēršas sieviešu veselībai. Slovākija nodrošina gan sievietes, gan vīriešus pārstāvēju partnerorganizāciju personālā.

Daudzas dalībvalstis norādīja, ka tās izsniedz daudzveidīgu un uztura ziņā sabalansētu pārtiku. Vairumā gadījumu pārtikas pakas palīdzēja sagatavot uztura speciālisti no attiecīgajām ministrijām (piemēram, no Veselības ministrijas Bulgārijā, Nodarbinātības, ģimenes, sociālo jautājumu un vienlīdzīgu iespēju ministrijas Slovākijā). Itālija izvēlas produktus, ņemot vērā Vidusjūras diētai raksturīgu olbaltumvielu un ogļhidrātu patēriņa

²⁶ *Statistics Estonia* ir valdības aģentūra, kas atbild par oficiālās statistikas sagatavošanu.

vajadzības. Portugālē, izsniedzot pārtikas pakas, mērķis ir nodrošināt 50 % no galasaņēmēju enerģijas un uzturvielu vajadzībām, un tajās iekļauj *Food Wheel*²⁷ norādīto septiņu pārtikas produktu grupu dienas devas.

Visas dalībvalstis nodrošina izdalītās pārtikas atbilstību valsts veselības un drošības standartiem. Turklāt pārtikas kvalitāte tiek bieži pārbaudīta. Daudzas dalībvalstis veicina galasaņēmēju veselību, arī īstenojot papildpasākumus veselīga dzīvesveida popularizēšanai.

Pārtikas pakās iekļauj produktus ar ilgāku derīguma termiņu, lai tādējādi mazinātu pārtikas izšķērdēšanu. Tiek ņemta vērā arī noliktavu uzglabāšanas vietu ietilpība. Piemēram, Kīprā brokastu sadali plāno, pamatojoties uz aplēsto saņēmēju skaitu, lai tādējādi novērstu pārtikas izšķērdēšanu. Vēl viens veids, kā novērst pārtikas izšķērdēšanu, ir pārtikas pārpalikumu savākšana un izdalīšana.

Lielākā daļa dalībvalstu to gada īstenošanas ziņojumos norāda, ka ir veikušas videi draudzīgas darbības. Piemēram, Francijā piedāvājumu iesniedzēji ir aicināti iesniegt informāciju par CO₂ emisijām. Ungārija cenšas mazināt emisijas, pārveidojot pārtiku, iepakojot siltos ēdienus siltumizturīgās plastikāta kārbās un savācot izlietotās kārbas. Luksemburgā partnerorganizācijas var kvalificēties kvalitātes marķējuma *SuperDrecksKëscht fir Betriber* saņemšanai. Tas apliecina organizācijas atbildību vides jomā. Kā norādīts jau 2018. gada ziņojumā, Čehija izmanto videi draudzīgus produktus un veicina reciklētu materiālu izmantošanu (piemēram, tualetes papīra ruļļi, kas izgatavoti, izmantojot 100 % pārstrādātu papīru).

Izvērtējumi

Vismaz septiņas dalībvalstis (BE, BG, CZ, DE, FR, PL²⁸ un PT) 2019. gadā izvērtēja EAFVP darbības. Lielākā daļa no šiem izvērtējumiem bija vērsti uz to, lai novērtētu, kādi panākumi, īstenojot EAFVP programmas, ir gūti, pateicoties šīm darbībām, un vairumā gadījumu novērtējums bija pozitīvs. Bulgārija 2019. gadā veica divus izvērtējumus, izceļot faktu, ka siltās maltītes un pirmās nepieciešamības preces sasniedza neaizsargātākās grupas. Pateicoties tam, ka ir palielināts finansējums silto maltīšu nodrošināšanai, ir pieaudzis arī galasaņēmēju skaits (sk. 2. lodziņu turpmāk tekstā)²⁹. Tāpat kā iepriekšējos gados, Austrija, izmantojot anketas, apkopoja atsauksmes par sniegto atbalstu; 99 % respondentu bija ļoti apmierināti vai apmierināti ar paku, kas bija paredzēta skolas gaitu uzsākšanai, un, raugoties plašāk, ar pasākumu, kas tika īstenots ar EAFVP DP starpniecību.

Daži izvērtējumi sniedz noderīgus ieteikumus attiecībā uz 2021.–2027. gada plānošanas periodu. Beļģijā veiktā izvērtējumā cita starpā ieteikts standartizēt procedūras visnelabvēlīgākajā situācijā esošo personu noteikšanai, labāk koordinēt pasūtījumu veikšanu un piegādi, kā arī nodrošināt lielāku pārredzamību un vienkāršošanu. Francija ar Sociālo jautājumu galvenās inspekcijas starpniecību sagatavoja ziņojumu par cīņu pret pārtikas nenodrošinātību³⁰: ziņojumā ir minētas problēmas saistībā ar EAFVP īstenošanu, jo īpaši attiecībā uz sadales sistēmu un atbalsta sniegšanu brīvprātīgajiem darbiniekiem un organizācijām. Ziņojumā arī bija paredzētas apspriedes starp ieinteresētajām personām par jauno plānošanas periodu, kas tika apturēts Covid-19 krīzes dēļ.

²⁷ *The Food Wheel* ir uztura pamatnostādnes attiecībā uz pārtikas patēriņu. Plašāku informāciju sk. <http://www.fao.org/nutrition/education/food-dietary-guidelines/regions/countries/Portugal/en>.

²⁸ <https://www.gov.pl/attachment/4c5afb14-e765-4181-ae72-bf19c437b29e>; <https://www.gov.pl/web/rodzina/informacja-i-komunikacja>).

²⁹ <https://asp.government.bg/bg/deynosti/operativna-programa-za-hrani/operativna-programa-za-hrani-2014-2020/dobri-praktiki-i-spodelyane-na-opit>.

³⁰ <https://www.igas.gouv.fr/IMG/pdf/2019-069R-P.pdf>.

Vācija veica izvērtējumu par EAFVP programmu, aptverot visus tās īstenošanas aspektus. Kā liecina uzraudzības dati, visas mērķvērtības ir pārsniegtas, un izvērtējuma konstatējumi ir daudzsološi. Izvērtējums apliecina, ka EAFVP darbības nelabvēlīgā stāvoklī esošām grupām neapšaubāmi sniedz iespēju regulāri saņemt pakalpojumus. Pateicoties intensīvam informatīvajam darbam, personas, kas citādi būtu atstumtas, var piekļūt pieejamajiem pakalpojumiem. Rādītāji liecina, ka saziņa starp personām, kuras vēlas saņemt palīdzību vai ieteikumus, un organizācijām, kuras šos pakalpojumus sniedz, uzlabojas, un palielinās arī to personu skaits, kuras šos pakalpojumus saņem. Izvērtējumu papildināja projektu gadījumu izpēti. Šā izvērtējuma satvarā par progresu un rezultātiem tika aptaujātas vairākas ieinteresētās personas. Sīkāka informācija par izvērtējumu tiks publiskota 2020. gadā³¹.

Bulgārijā veiktajā EAFVP programmas ārējā izvērtējumā tika secināts, ka: i) pārtikas paku izsniegšana augstam nabadzības riskam pakļautām personām paplašina valstī spēkā esošo sociālā atbalsta programmu tvērumu; ii) nav pierādījumu par nevajadzīgu administratīvo slogu; iii) netrūkst līdzekļu administratīvo, transporta un uzglabāšanas izmaksu segšanai; iv) ir būtiski noteikt mērķgrupas, kā arī piedāvātos atbalsta pasākumus un papildpasākumus; v) EAFVP programma ir saskaņota un papildina citas valsts finansējuma programmas, piemēram, Sociālās aizsardzības fondu, kā arī citas politiskās programmas, kas valstī nodrošina sociālos pabalstus; vi) EAFVP programma palielina to spēkā esošo valsts programmu vērtību, ar kurām tiek atbalstītas sabiedriskās ēdnīcas.

5. SECINĀJUMI

Secinājumi, kas gūstami no uzraudzības datu un 2019. gada īstenošanas ziņojumu analīzes, ir kopumā līdzīgi 2018. gadā ziņotajai informācijai.

Finansiālās saistības EAFVP programmas satvarā 2019. gadā bija 608 miljonu EUR robežās, nedaudz atpaliekot no 2016.–2018. gada vidējā rādītāja. Kopējās izdevumu saistības 2014.–2019. gadā bija gandrīz 3,340 miljoni EUR, kas ir 74 % no programmu kopējiem līdzekļiem (ES un valsts līdzfinansējums). Maksājumi atbalsta saņēmējiem 2019. gadā mazliet samazinājās. Turpretī dalībvalstu maksājumu pieteikumu kopsumma ievērojami palielinājās, — Komisijas starpposma maksājumi pārsniedza 38 % no kopējiem 2014.–2020. gada piešķirumiem līdz 2019. gada 31. decembrim (25 % līdz 2018. gada beigām). Tādējādi EAFVP finansiālā īstenošana kopumā rit iecerēto gaitu.

Vairums dalībvalstu nostiprināja savus stabilos rezultātus attiecībā uz palīdzības nodrošināšanu un panāca labu progresu mērķu sasniegšanā. 2019. gadā 26 dalībvalstis sekmīgi sniedza EAFVP palīdzību. Salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu nedaudz samazinājās pārtikas palīdzības apmērs, savukārt pamata materiālās palīdzības apmērs 2019. gadā turpināja palielināties, salīdzinājumā ar 2018. gadu tas pieauga par 42 %. Itālija 2019. gadā pirmo reizi sniedza pamata materiālo palīdzību. Tomēr joprojām pastāv dažas īstenošanas problēmas, jo īpaši kavēšanās, un problēmas saistībā ar loģistiku, juridiskajiem aspektiem, mērķgrupu sasniegšanu, uzraudzību un novērtēšanu, kā arī nepietiekamām partnerorganizāciju spējām. Vairumam dalībvalstu izdevās atrisināt šos sarežģījumus, pateicoties sadarbībai ar partnerorganizācijām un citām ieinteresētajām personām, lai gan

³¹ Galīgo ziņojumu (par uzraudzību un izvērtējumu) var lejupielādēt šeit: https://www.bmas.de/SharedDocs/Downloads/DE/Internationales/ehap-abschlussbericht.pdf?__blob=publicationFile&v=1.

dažos gadījumos bija nepieciešami programmas grozījumi. Neraugoties uz Komisijas ciešo uzraudzību, Rumānija 2019. gadā palīdzību nesniedza institucionālo izmaiņu dēļ un tāpēc, ka saskārās ar pastāvīgām problēmām iepirkumu jomā. Apvienotā Karaliste atteicās no dalības pārtikas un/vai pamata materiālās palīdzības darbības programmā.

Tiek lēsts, ka 2019. gadā EAFVP atbalstu izmantoja vairāk nekā 12,5 miljoni cilvēku. Gadu gaitā EAFVP atbalsts ir bijis stabils. Pārtikas palīdzība joprojām ir visbiežāk izmantotais palīdzības veids. Vairāk nekā 12,2 miljoni cilvēku (93 % no palīdzības galasaņēmēju kopskaita) 2019. gadā saņēma pārtikas atbalstu un aptuveni 832 000 cilvēku (6 %) saņēma pamata materiālo palīdzību, savukārt gandrīz 30 000 cilvēku piedalījās sociālās iekļaušanas programmās (EAFVP DP II). Tāpat kā iepriekšējos gados, 49 % no visiem galasaņēmējiem bija sievietes. Atbalsta saņēmēju vidū bērnu īpatsvars bija aptuveni 30 %, savukārt bezpajumtnieku īpatsvars bija 7 % un cilvēku ar invaliditāti īpatsvars — 5 %. Tiek lēsts, ka 10 % no visām personām, kas saņēma atbalstu, bija migranti, personas ar ārvalstu izcelsmi vai minoritāšu pārstāvji un 8 % galasaņēmēju bija vismaz 65 gadus veci.

Tāpat kā iepriekšējos gados, ziņojumi liecina, ka EAFVP elastīgums bija nozīmīgs fonda efektīvai un lietderīgai īstenošanai. Partnerorganizācijām bija ļoti svarīga loma mērķgrupu pārzināšanas jomā un sasniegšanā. Tomēr EAFVP arī palīdzēja partnerorganizācijām uzlabot efektivitāti, tostarp attiecībā uz atbalsta sniegšanas laiku un iestāžu sadarbību. Vairāki kavējumi programmu īstenošanas gaitā izrietēja no šķēršļiem, kas iepriekšējos gados bija radušies iepirkuma procedūrās. Turklāt dalībvalstis un partnerorganizācijas ir varējušas novirzīt mērķgrupas uz atbilstīgiem ilgtermiņa pakalpojumiem, un tas ir būtiski palīdzējis izveidot ar galasaņēmējiem attiecības, kuru pamatā ir savstarpēja uzticēšanās.

Papildpasākumi ir kļuvuši sekmīgāki un daudzveidīgāki. Saskaņā ar iesniegtajiem gada īstenošanas ziņojumiem visas DPI dalībvalstis, kuras īstenoja EAFVP 2019. gadā, nodrošināja papildpasākumus. Izplatītākie papildpasākumu veidi joprojām bija izglītojoši pasākumi, kas popularizē veselīgu uzturu / ēdiena gatavošanas semināri, un tiem sekoja novirzīšana uz atbilstīgajiem dienestiem un ieteikumi par ģimenes budžeta pārvaldību. Daudzas dalībvalstis īstenoja arī to vajadzībām pielāgotus pasākumus. Kopumā tika izmantoti dažādi labas prakses veidi.

Kopumā dalībvalstis ziņojumos norāda, ka tās ir ievērojušas vispārīgos principus. Visas dalībvalstis nodrošināja, ka palīdzība ir vienlīdz pieejama gan vīriešiem, gan sievietēm, un vairums uzsvēra, ka netiek pieļauta diskriminācija dzimuma, rases, etniskās izcelsmes, reliģiskās piederības vai ticības, invaliditātes, vecuma vai seksuālās orientācijas dēļ. Lai novērstu pārtikas izšķērdēšanu, dažas dalībvalstis centās nodrošināt EAFVP pārtikas paku satura atbilstību partnerorganizāciju un galasaņēmēju prasībām. Dalībvalstis centās sarūpēt pēc iespējas daudzveidīgu un uztura ziņā sabalansētu pārtiku, kā arī pievērsa uzmanību uzglabāšanai, savlaicīgai izsniegšanai un reciklētu materiālu izmantošanai. Šie aspekti palīdz veicināt sabiedrības veselību un atbilst klimata un vides aizsardzības mērķiem.

Pēc šajā ziņojumā aplūkotā laikposma Covid-19 pandēmijas uzliesmojums 2020. gadā būtiski mainīja situāciju, kurā tiek īstenota EAFVP programma. Pandēmijas izraisītā ekonomiskā un sociālā krīze ir nesamērīgi skārusi atsevišķas nelabvēlīgā stāvoklī esošas grupas un personas, tostarp vistrūcīgākos. Personas, kuras iepriekš bija neaizsargātā situācijā, nonāca jaunās grupās — stāvoklī, kurā piedzīvoja nabadzību un sociālo atstumtību. Sociālie ierobežojumi, kas tika ieviesti nolūkā reaģēt uz ārkārtas situāciju veselības jomā, ir mainījuši veidu, kā darbojas organizācijas, kas piegādā pārtiku un sniedz materiālo atbalstu.

Reaģējot uz pašreizējo krīzi, 2020. un 2021. gadā atbilstīgi *CRII*, *CRII+* un *REACT-EU* iniciatīvai tika veikti grozījumi EAFVP regulā, lai sniegtu lielāku atbalstu virzībā uz jauno plānošanas periodu un sekmētu programmas īstenošanu.

Tā kā EAFVP 2014.–2020. gada plānošanas periods tuvojas noslēgumam, tiek izstrādāta jaunā fonda nākotnes struktūra un pārvaldība. EAFVP 2021.–2027. gadā kļūs par neatņemamu ESF+ daļu, tādējādi plašākās sociālās iekļaušanas stratēģijās un finansēšanā vēl vairāk integrējot uzmanību, kas veltāma nabadzības smagāko formu apkarošanai. ESF+ programmām būs svarīga loma ekonomiskās un sociālās atveseļošanas atbalstīšanā pēc koronavīrusa pandēmijas un taisnīgas pārejas veicināšanā uz klimatneitrālu ekonomiku atbilstoši Eiropas zaļā kursa³² vērēnīgajiem mērķiem un apvienojumā ar Taisnīgas pārkārtošanās fondu³³. Tā arī būs nozīmīga programma Eiropas sociālā tiesību pīlāra³⁴ īstenošanā.

---

³² https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/european-green-deal-communication_en.pdf.

³³ https://ec.europa.eu/regional_policy/lv/newsroom/news/2020/01/14-01-2020-financing-the-green-transition-the-european-green-deal-investment-plan-and-just-transition-mechanism.

³⁴ <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=en&catId=1226&furtherNews=yes&newsId=9524>.